

VERİ MADENCİLİĞİ

Farklı Demetleme Yöntemleri

Prof. Dr. Şule Gündüz Öğüdücü

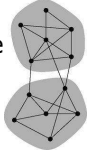
1

Çizge Parçalama

- Graph Partitioning: Çizgeyi bir düğüm bir grupta kalacak şekilde gruplara (altçizgelere) bölme
- Tanımlaması kolay çözülmesi zor problem
 - Örnek problem: çizgeyi iki gruba bölme
 - Optimal çözüm: olası tüm çözümleri incele

$$\frac{n!}{n_1!n_2!}$$

- Küçük çizgeler için bile uygulanabilir değil
- Sezgisel yöntemlerle yaklaşık çözüm

2

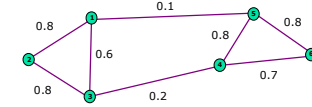
Çizge Tabanlı Demetleme

- Veri kümesi çizge şeklinde temsil edilebilir
 - Aile ilişkileri
 - Sosyal ağlar (eğitim, suçlular arası ilişki...)
 - Telefon çağrıları
 - Bilgisayar ağları
 - ...
 - www

3

Çizge

- Veri kümesi $D = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$
- Veri kümesi ağırlıklı, yönsüz, bağlı bir çizge ile temsil edilir: $G(V, E)$
- $V = \{x_i\}$ veri kümesindeki nesnelerden oluşan düğümler kümesi
- $E = \{w_{ij}\}$ x_i ve x_j düğümleri arasındaki ayrıt ağırlığı

G yönsüz çizge $\Rightarrow w_{ij} = w_{ji}$

x_i düğümünün derecesi $d_i = \sum_{j=1}^K w_{ij}$

4

Çizge Tabanlı Demetleme

- $S = \{V, N, W, P\}$
 - V : veri kümesindeki nesnelerden oluşan düğümler kümesi
 - $N \subseteq V \times V$
 - W : N kümesinin elemanları için simetrik benzerlik matrisi
 - P : Demetleme kriteri
- Çizge Bölme: P demetleme kriterini enbüyütecek şekilde V kümesini k demete bölmek ($C = \{C_1, \dots, C_k\}$).
 - Her demet bir altçizge $G_i(V_i, E_i)$

$$\bigcup_{i=1}^k V_i = V$$

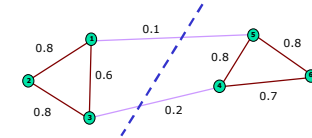
$$E_i = \{w_{jk} \in E \wedge x_j, x_k \in V_i\}$$

- Problem: Çizge tabanlı demetleme yöntemleri için P demetleme kriteri nedir?

5

Çizge Tabanlı Demetleme Problemi

- Demetlemenin sağlanması gereken koşullar:
 - Aynı demetlerdeki nesnelerin birbirine daha çok benzemesi
 - Farklı demetlerdeki nesnelerin birbirine daha az benzemesi
- Aynı koşullar çizge tabanlı demetlemeye uygulanırsa

- Aynı grup içindeki ağırlıkları enbüyütme
- Farklı gruplar arasındaki ağırlıkları enküçültme

6

Çizge Tabanlı Demetleme için Tanımlar

Tanımlar:

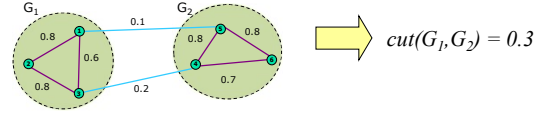
- uzaklık d_i benzerlik s
 - $d=1-s$
- C_i ve C_j demetleri arasındaki uzaklık: $d(C_i, C_j)$
 - tek bağ, tam bağ ya da ortalama
- C_i demedinin çapı: $diam(C_i)$
 - C_i demesinde bulunan en uzak iki nesne arasındaki uzaklık
 - C_i demedinden bulunan tüm nesneler arasındaki uzaklıkların ortalaması

7

Çizge Kesmesi

- Çizge Kesmesi: Demetleri (altçizgeleri) birbirine bağlayan ayrıtların ağırlıklarının toplamı

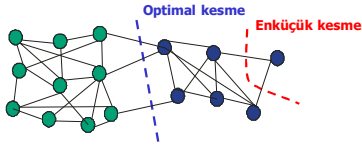
$$cut(G_1, G_2) = \sum_{x_i \in G_1, x_j \in G_2} w_{ij}$$

8

Çizge Kesmesi Kriteri

- Kriter: En küçük kesme (Minimum-cut)
 - Demetler arasındaki ağırlıkları en küçültüyor
 - $\min cut(G_1, G_2)$

- Problem:
 - Sadece demetler arası ağırlıkları enküçültüyor
 - Demet içi ağırlıkları göz önüne almıyor

9

Çizge Tabanlı Demetleme Kriteri

- Min-Max cut: Demet içindeki ağırlıkların enbüyük, demetler arasındaki ağırlıkların enküçük olması

$$\minimize \sum_{m=1}^k \frac{cut(G_m, G \setminus G_m)}{\sum_{v_i, v_j \in G_m} w_{ij}}$$

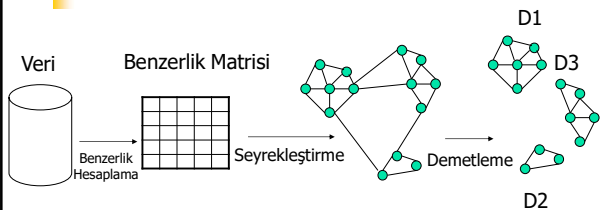
- Ratio-Cut:

$$\minimize \sum_{m=1}^k \frac{cut(G_m, G \setminus G_m)}{|G_m|}$$

- Demetler daha dengeli
- Problemin optimal çözümü NP karmaşık
 - sezgisel yöntemler

10

Çizge Tabanlı Demetleme için Seyrekleştirme

11

Spectral Clustering

- Yaklaşım:
 - Çizge düğümlerin ikili benzerliklerinden oluşan W simetrik matrisi ile temsil edilir
 - Lineer cebir yöntemleri kullanılır
 - W matrisinin en büyük k özdeğeri bulunur
- Bir matrisin özdeğerleri ve özvektörleri, yapısı hakkında bilgi verir

$$\begin{bmatrix} a_{11} & \dots & a_{1n} \\ \vdots & & \vdots \\ a_{n1} & \dots & a_{nn} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix} = \lambda \begin{bmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix}$$
- Spectral Graph Theory**
 - Bir matrisin özdeğerleri incelenir.
 - Spectrum:** Çizgenin öz değerlerinin büyüklüklerine göre sıralanmış özvektörü

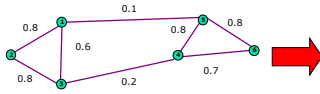
$$\Lambda = \{\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_n\}$$

12

Matris Yapısı

Benzerlik matrisi (W)

- $n \times n$ matris (n : düğüm sayısı)
- $W = [w_{ij}]$: x_i ve x_j düğümleri arasındaki ayrıntı ağırlığı

	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6
x_1	0	0.8	0.6	0	0.1	0
x_2	0.8	0	0.8	0	0	0
x_3	0.6	0.8	0	0.2	0	0
x_4	0	0	0.2	0	0.8	0.7
x_5	0.1	0	0	0.8	0	0.8
x_6	0	0	0	0.7	0.8	0

Özellikleri:

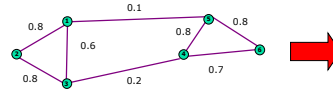
- Simetrik matris

13

Matris Yapısı

Derece matrisi (D)

- $n \times n$ diagonal matris
- $D(i, i) = \sum_{j \in V} w_{ij}$ düğümünden diğer düğümlere olan ayrıntıların ağırlıklarının toplamı

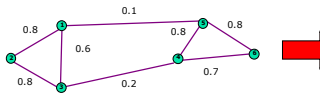
	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6
x_1	1.5	0	0	0	0	0
x_2	0	1.6	0	0	0	0
x_3	0	0	1.6	0	0	0
x_4	0	0	0	1.7	0	0
x_5	0	0	0	0	1.7	0
x_6	0	0	0	0	0	1.5

14

Matris Yapısı

Laplacian matrisi (L)

- $n \times n$ simetrik matris

$$L = D - W$$

	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6
x_1	1.5	-0.8	-0.6	0	-0.1	0
x_2	-0.8	1.6	-0.8	0	0	0
x_3	-0.6	-0.8	1.6	-0.2	0	0
x_4	0	0	-0.2	1.7	-0.8	-0.7
x_5	-0.1	0	0	-0.8	1.7	-0.8
x_6	0	0	0	-0.7	-0.8	1.5

Özellikleri:

- Özdeğerler pozitif reel sayılar, en küçük özdeğer 0
 $0 \leq \lambda_1 \leq \lambda_2 \leq \dots \leq \lambda_n$
- Özvektörler gerçel ve dikey
- Özdeğerler ve özvektörler çizge yapısı hakkında bilgi veriyor.

15

Matris Yapısı (Devam)

L matrisinin özellikleri:

- Her $p \in \mathbb{R}^n$ vektörü için:

$$p^T L p = \sum_{i,j \in V} w_{ij} (p_i - p_j)^2$$

- İspat:

$$\begin{aligned} p^T L p &= p^T D p - p^T W p = \sum_{i=1}^n d_i p_i^2 - \sum_{i,j=1}^n p_i p_j w_{ij} \\ &= \frac{1}{2} \left(\sum_{i=1}^n d_i p_i^2 - 2 \sum_{i,j=1}^n p_i p_j w_{ij} + \sum_{j=1}^n d_j p_j^2 \right) = \frac{1}{2} \sum_{i,j=1}^n w_{ij} (p_i - p_j)^2 \end{aligned}$$

16

Optimal Enküçük Kesme Bulma (Hall'70, Fiedler'73)

- İki altçizgeye (G_1, G_2) bölünen çizge bir vektörle temsil edilir.
 $p_i = \begin{cases} +1 & \text{if } x_i \in G_1 \\ -1 & \text{if } x_i \in G_2 \end{cases}$

- Bölmenin kesmesini enküçültmek için $f(p)$ fonksiyonunu enküçültecek p vektörü bulunur:

$$f(p) = \sum_{i,j \in V} w_{ij} (p_i - p_j)^2 = p^T L p$$

- Rayleigh Kuramına göre:

- $f(p)$ 'nin enküçük değeri L matrisinin ikinci enküçük özdeğeri ile elde edilir.
- p için optimal çözüm Fiedler vektörü olarak bilinen λ_2 vektörüdür.

17

Spectral Graph Clustering

- A. Pothen, H.D. Simon and K. Paul Liou. *Partitioning Sparse Matrices with Eigenvectors of Graphs*, SIAM J. Mat. Theory and Appl., Vol. 11, No. 3, pp. 430 - 452, 1990.

- Önişleme
 - veri kümesinin matris olarak temsil edilmesi
 - Laplacian matrisinin bulunması
- Ayrıştırma
 - Matrisin özvektörlerinin ve özdeğerlerinin bulunması
 - Veri kümesindeki her nesnenin bir veya daha çok özvektörü kullanılarak daha küçük bir boyuta taşınması
- Gruplama
 - Yeni boyutlardan yararlanarak nesnelerin iki veya daha fazla demede ayrılması

18

Spectral Bi-partitioning Algoritması

1. Ön işleme

- Çizgenin L Laplacian matrisini oluşturma

x_1	1.5	-0.8	-0.6	0	-0.1	0
x_2	-0.8	1.6	-0.8	0	0	0
x_3	-0.6	-0.8	1.6	-0.2	0	0
x_4	0	0	-0.2	1.7	-0.8	-0.7
x_5	-0.1	0	0	-0.8	1.7	-0.8
x_6	0	0	0	-0.7	-0.8	1.5

2. Ayırıştırma

- L matrisinin özvektörlerinin X ve özdeğerlerinin Λ bulunması
- Düğümün λ_2 özvektörü ile temsil edilmesi

Λ	0.0	0.2	2.1	2.3	2.5	2.6
-----------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

X	0.4	-0.6	-0.3	-0.3	-0.8	0.8
	0.4	-0.6	0.0	0.3	0.3	0.3
	0.4	-0.6	-0.6	0.1	0.1	0.6
	0.4	-0.6	0.4	-0.5	-0.5	-0.6
	0.4	-0.6	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
	0.4	-0.6	-0.2	0.7	0.7	0.9

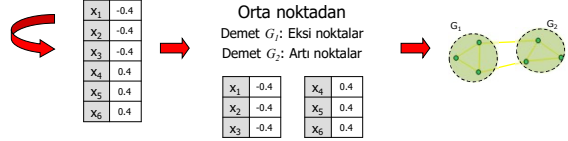
Demetler nasıl belirlenir?

19

Spectral Bi-partitioning Algoritması

Gruplama

- Tek boyutlu vektörde bulunan elemanlar sıralanır
- Vektör ikiye bölünür
- Bölme noktası nasıl belirlenir?
- Ortalamadan ya da orta noktadan bölünür

20

K-Way Spectral Clustering

- Biz çizge k adet altçizgeye bölünmek isteniyor.
- İki yaklaşım
 - Yinelemeli ikiye demetleme (L. Hagen, A.B. Kahng, *New spectral methods for ratio cut partitioning and clustering*, IEEE Trans. Comput. Aided Des. 11,1992)
 - Yinelemeli olarak ikiye demetleme algoritmasını hiyerarşik olarak uygulanması
 - Daha fazla sayıda özvektörü kullanarak demetleme (J. Shi and J. Malik, *Normalized cuts and image segmentation*, IEEE Trans. on Pattern Analysis and Machine Intelligence, 22(8):888-905, 2000.)
 - Özvektörleri kullanarak veriyi daha az boyutlu bir uzaya taşıır

21

K-Way Spectral Clustering

- Çizgeler arasındaki optimal kesmeyi yaklaşık olarak bulabilir (Shi & Malik, 2002).
- Veri içindeki grupları belirgin hale getirir (M. Brand and K. Huang, *A unifying theorem for spectral embedding and clustering*, Proceedings of the Ninth International Workshop on Artificial Intelligence and Statistics, January 2003.)
 - Benzer nesneler arasındaki ilişki kuvvetleniyor, daha az benzer nesneler arasındaki ilişki zayıflıyor.
- Uzayı daha iyi ayırıyor
 - Veriyi k adet vektör kullanarak daha az boyutlu uzaya taşıır.

22

K-Özvektör Demetleme

- k özvektör kullanarak demetleme yapılıyor (A. Ng, M. Jordan, and Y. Weiss, *On spectral clustering: Analysis and an algorithm*, In Advances in Neural Information Processing Systems 14: Proceedings of the 2001.)
- n elemandan oluşan bir veri kümesi için:
 - Ön işleme: ölçeklendirilmiş ağırlık matrisi oluşturulur

$$W' = D^{-1/2} W D^{-1/2}$$

23

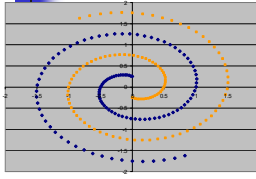
K-Özvektör Demetleme

- Ayırıştırma: W' matrisinin en büyük k özvektörü ($y_1, y_2, \dots, y_k$) bulunur ve Y matrisi oluşturulur.
 $Y = [y_1, y_2, \dots, y_k]$
- Veri kümesi en büyük k özdeğer ile temsil edilir :

$$Z_{ij} = Y_{ij} / \left(\sum_j Y_{ij}^2 \right)^{1/2}$$
- Demetleme: k-means algoritması kullanılarak $n \times k$ boyutundaki veri k demede ayrılır.
- Z matrisinin j . satırı demeti veri kümesindeki j nesnesinin demetini verir.

24

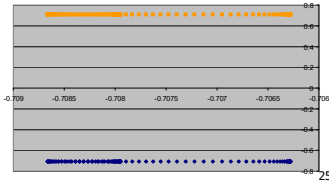
Örnek

Veri kümesi iki spiral şeklinde gruptan oluşuyor

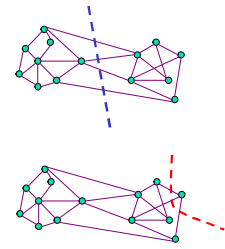
⇒ k-means algoritmasının performansı bu durumda çok düşük

En büyük iki özdeğer kullanarak veri k-means algoritması kullanılarak demetlenebiliyor

Çizge Tabanlı Demetleme Yöntemi (Kannan'00)

- En küçük kesme bulunarak demetlenirse altçizgeler arasındaki nesneler dengeli dağılmayabilir.
- Demetlerin kalitesi önemli (Ravi Kannan and Santosh Vempala and Adrian Vetta, *On Clusterings: Good, Bad, and Spectral*, Proceedings of the 41st Annual Symposium on the Foundation of Computer Science, 2000.)

26

Çizge Tabanlı Demetleme Yöntemi (Kannan'00)

- Bir kesme $(S, \bar{S})$ için genişlik

$$w(S) = \frac{\sum_{x_i \in S, x_j \in \bar{S}} w_{ij}}{\min\{|S|, |\bar{S}|\}}$$

- Bir kesme $(S, \bar{S})$ için iletkenlik

$$\phi(S) = \frac{\sum_{x_i \in S, x_j \in \bar{S}} w_{ij}}{\min\{c(S), c(\bar{S})\}}$$

$c(S)$ şu şekilde tanımlanmıştır

$$c(S) = c(S, V) = \sum_{x_i \in S} \sum_{x_j \in V} w_{ij}$$

- Bir demetin genişliği (iletkenliği) demet içindeki kesmelerin genişliklerinin (iletkenliklerinin) en küçüğü
- Demetlemenin genişliği (iletkenliği) demetlerin genişliklerinin (iletkenliklerinin) en küçüğü
- Genişliğin (iletkenliğin) büyük olması iyi bir demetleme olduğunu gösteriyor

27

Çizge Tabanlı Demetleme Yöntemi (Kannan'00)

- Çizgeyi demetlemek için iki kriter beraber kullanılır:
 - Her demedin iletkenliği (genişliği) en az α değerinde olmalı
 - Demetler arası ayrıtların ağırlıklarının toplamının bütün ayrıtların ağırlıklarının toplamına oranı ε değerinden büyük olmamalı
- Problemin çözümü NP-karmaşık olduğu için yaklaşık bir çözüm öneriliyor.

28

Evrimsel Algoritma Tabanlı Çizge Demetleme

- Çizge demetleme problemi NP-karmaşık bir problem olduğundan doğa esinli algoritmalar kullanılarak problem çözülebilir (Ş.Uyar and Ş.Oguducu, *A New Graph-Based Evolutionary Approach to Sequence Clustering*, The Fourth International Conference on Machine Learning and Applications, 2005)
- Amaç:
 - Aynı demetdeki nesneler arasındaki ayrıtların ağırlıklarının toplamının, demetler arasındaki ayrıtların ağırlıklarının toplamına oranını enbüyütmek
 - Demet sayısını adaptif olarak belirlemek.

29

Evrimsel Algoritma Tabanlı Çizge Demetleme

Algorithm 1 Flow of the steady-state EA

```

1: randomly initialize population
2: while max no of fitness evaluations not reached do
3:   select parents
4:   create child through cross-over
5:   mutate child
6:   if child is not duplicate then
7:     apply heuristic disband to child
8:     child replaces worst in population
9:   else
10:    discard child
11:   end if
12: end while
    
```

- İki objektif fonksiyonu:
 - Min-max cut
 - Silhouette index

30

Demetleme Değerlendirme

- Hangi demetleme algoritması kullanılmalı?
- Farklı bir demetleme uygulanmalı mı?
- Farklı demetleme yöntemleri kullanılarak sonuç nasıl iyileştirilir?

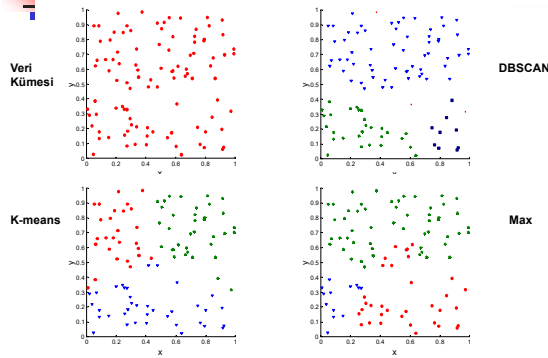
31

Demetleme Değerlendirme

- Farklı demetleme teknikleri
- En iyi demetleme algoritmasını seçmek zor
- Verinin istatistiksel özelliğine, önışleme tekniklerine, nitelik sayısına bağlı olarak algoritmaların avantajları ve dezavantajları var
- Aynı veri kümesi üzerinde farklı algoritmalar farklı demetleme sonuçları üretebilir. Hangi demetlemenin daha iyi olduğuna karar vermek gerekiyor
 - uygulama alanını iyi incelemek gerekiyor
 - demetleme sonucunu iyi anlamak gerekiyor

32

Bir Veri Kümesi için Farklı Demetlemeler

33

Demetleme Değerlendirme

- Gözetimli öğrenme için kullanılan yöntemler:
 - Doğruluk, kesinlik, duyarlılık
- Demetleme yöntemlerinde değerlendirilmesi gerekenler:
 - Veri içinde gerçekte demetler var mı?
 - Doğru demet sayısı bulunabiliyor mu?
 - Hatalı veriler için örüntü bulunmaması
 - Farklı demetleme algoritmalarını karşılaştırma
 - Farklı demetlemeleri karşılaştırma
 - Ek bir bilgi olmadan
 - Sınıf etiketleri bilindiği durumda
 - Oluşturulan demetler gerçeğe ne kadar yakın?

34

Veri Kümesi Demetlemeye Uygun mu?

- Veri kümesi içinde gruplar olmayabilir.
 - Nesneler rastgele dağılmış
- Her demetleme algoritması veri kümesi üzerinde demetleme yapar
- Hopkins istatistiği: Veri kümesi içinde demetler bulunup bulunmadığını test etmek için kullanılır
 - Veri uzayında rasgele dağılmış p nokta üretilir $\{R\}$
 - Veri kümesinden örnekleme ile p nokta seçilir $\{S\}$
 - Her iki küme içindeki noktalar için veri kümesinden en yakın nesneler seçilir.
 - u_i yapay olarak üretilmiş noktalara olan uzaklık, w_i veri kümesinden seçilmiş olan noktalara olan uzaklık
 - Hopkins istatistiği

$$H = \frac{\sum_{i=1}^p w_i}{\sum_{i=1}^p u_i + \sum_{i=1}^p w_i}$$

Rastgele üretilmiş noktalar ve veri kümesi içindeki noktalar aynı en yakın komşu uzaklığına sahipse H değeri yaklaşık 0.5 olur $\Rightarrow$ Veri demetlemeye uygun değil.

35

Demetleme Değerlendirme Ölçütleri

- Üç yaklaşım:
 - Harici Gösterge: Veri kümesi için öngörülen bir yapıya dayanarak değerlendirme
 - Dahili Gösterge: Ek bir bilgi kullanmadan veri kümesinden elde edilen bilgiye dayanarak değerlendirme
 - Göreceli Değerlendirme: Aynı algoritmanın farklı parametrelerini kullanarak elde edilen demetleme sonuçlarını değerlendirme
- İki kriter:
 - Sıklık: Her demette bulunan nesneler birbirine mümkün olduğunca yakın olmalı
 - Uzaklık: Demetler birbirinden mümkün olduğunca uzak olmalı
 - Tek bağ
 - Tam bağ
 - Demet merkezleri arasındaki uzaklık

36

Harici Değerlendirme

- Demetleme algoritması kullanılarak elde edilen demetleme $C=\{C_1, \dots, C_k\}$
- Veri içinden bulunan gruplar $P=\{P_1, \dots, P_m\}$
- Demetleme sonucundan elde edilen dağılım
 - SS: Eğer iki nesne C için aynı demette ve P için aynı grupta ise (a)
 - SD: Eğer iki nesne C için aynı demette ancak P için farklı gruplarda ise (b)
 - DS: Eğer iki nesne C için farklı demette ancak P için aynı grupta ise (c)
 - DS: Eğer iki nesne C için farklı demette ve P için farklı grupta ise (d)

37

Harici Değerlendirme Ölçütleri

- Rand Statistics: $R = \frac{a+d}{a+b+c+d}$
- Jaccard katsayısı: $J = \frac{a}{a+b+c}$
- Folkes ve Mallows göstergesi: $FM = \sqrt{\frac{a}{a+b} \cdot \frac{a}{a+c}}$

38

Harici Değerlendirme Ölçütleri

- Entropi: Her demette sınıfların nasıl dağıldığı

$$e_i = - \sum_{j=1}^m p_{ij} \log_2 p_{ij}$$

$$e = \sum_{i=1}^k \frac{n_i}{n} e_i$$

m : sınıf sayısı
 k : demet sayısı
 $p_{ij} = n_{ij}/n_i$
 n_i : i demedindeki nesne sayısı
 n_{ij} : i demedinde j sınıftan nesne sayısı
 n : toplam nesne sayısı
- Safılık: Bir demette ne kadar tek sınıftan örnek bulunduğu

$$p_i = \max_j p_{ij}$$

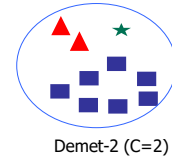
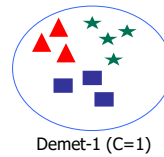
$$purity = \sum_{i=1}^k \frac{n_i}{n} p_i$$

39

Normalized Mutual Information (NMI)

$$NMI(Z, C) = \frac{2 \times I(Z; C)}{[H(Z) + H(C)]}$$

$H(\cdot)$: Entropy
 $I(Z; C)$: Mutual Information

▲ Sınıf-1 (Z=1) ■ Sınıf-2 (Z=2) ★ Sınıf-3 (Z=3)

40

NMI Hesaplama

- $H(Z)$: Veri Kümesi için Entropy

$$P(Z=1) = 5/20 = 1/4$$

$$P(Z=2) = 10/20 = 1/2$$

$$P(Z=3) = 5/20 = 1/4$$

$$H(Z) = -\frac{1}{4} \log_2 \left(\frac{1}{4}\right) - \frac{1}{2} \log_2 \left(\frac{1}{2}\right) - \frac{1}{4} \log_2 \left(\frac{1}{4}\right) = 1,5$$
- $H(C)$: Demetler için Entropy

$$P(C=1) = 10/20 = 1/2$$

$$P(C=2) = 10/20 = 1/2$$

$$H(C) = -\frac{1}{2} \log_2 \left(\frac{1}{2}\right) - \frac{1}{2} \log_2 \left(\frac{1}{2}\right) = 1$$

NMI Hesaplama

- $I(Z; C)$: Mutual Information

$$I(Z; C) = H(Z) - H(Z|C)$$
- $H(Z|C)$: Demetleme için sınıf etiketlerinin koşullu entropi değerleri

$$H(Z|C = c) = -P(C = c) \times \left[\sum_z P(Z = z|C = c) \times \log P(Z = z|C = c) \right]$$
 - Demet 1:

$$P(Z=1|C=1) = 3/10 \quad P(Z=2|C=1) = 3/10 \quad P(Z=3|C=1) = 4/10$$

$$H(Z|C = 1) = 0,7855$$
 - Demet 2:

$$P(Z=1|C=2) = 2/10 \quad P(Z=2|C=2) = 7/10 \quad P(Z=3|C=2) = 1/10$$

$$H(Z|C = 2) = 0,5784$$

NMI Hesaplama

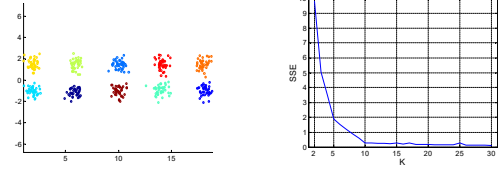
- $I(Z;C) = H(Z) - H(Z|C)$
 $= 1,5 - [0,7855 + 0,5784]$
 $= 0,1361$

$$NMI(Z,C) = \frac{2 \times I(Z;C)}{[H(Z) + H(C)]}$$

$$NMI(Z,C) = \frac{2 \times 0,1361}{[1,5 + 1]} = 0,1089$$

Dahili Değerlendirme Ölçütleri

- Sadece veri kümesi özellikleri kullanılarak yapılan değerlendirme
 - Hataların karelerinin toplamı (SSE)
- İki farklı demetlemeyi ya da iki demeti karşılaştırmak için iyi bir yöntem
- Demet sayısını tahmin etmek için de kullanılabilir.

44

Dahili Değerlendirme Ölçütleri

- Silhouette Göstergesi:
 - x_i nesnesi C_j demesinde
 - Ortalama uzaklığa göre x_i nesnesine en yakın demet C_h
 - x_i nesnesi için silhouette göstergesi

$$s(x_i) = \frac{d(x_i, C_h) - d(x_i, C_j)}{\max(d(x_i, C_h), d(x_i, C_j))}$$

- $-1 \leq s(x_i) \leq 1$
- 1'e yakın olursa x_i doğru demette
- Demetleme için silhouette göstergesi:

$$S_j = \frac{\sum_{i=1}^{|C_j|} s(x_i)}{|C_j|}$$

$$GS = \frac{\sum_{j=1}^k S_j}{k}$$

45

Göreceli Değerlendirme

- P_{alg} seçilen demetleme algoritmasının parametreleri
- $C_j (j=1, \dots, nc); P_{alg}$ 'deki parametrelerin farklı değerleri ile elde edilen demetler
- Amaç: Farklı parametrelerle elde edilen demetlemeler arasında veriye en çok uyanı seçme
- İki durum:
 - Demet sayısı nc P_{alg} 'deki parametreler arasında değil:
 - P_{alg} 'deki parametrelerin değerleri geniş bir aralıkta değiştirilerek demetleme algoritması çalıştırılır. $nc < N$ (nesne sayısı) sabit kaldığı en geniş aralık seçilir. Parametre değerleri olarak bu aralığın orta noktası seçilir. Bu yöntemle demet sayısı da belirlenmiş olur.
 - Demet sayısı nc P_{alg} 'deki parametreler arasında:
 - En iyi demetleme, demetleme göstergesi q kullanarak seçilir.
 - nc_{min} ve nc_{max} arasında değişen farklı demet sayıları için algoritma çalıştırılır.
 - nc 'nin her farklı değeri için algoritma diğer parametreleri değiştirilerek r defa çalıştırılır.
 - Her nc için q 'nın en büyük değeri seçilir ve nc 'nin fonksiyonu olarak çizilir. Bu çizim kullanılarak nc değeri belirlenir.

46

Göreceli Değerlendirme Ölçütleri

- Birbiri ile örtüşmeyen demetler için tanımlanmış göstergeler:
 - Hubert istatistiği:
 - N= veri kümesindeki nesne sayısı
 - M=N(N-1)/2
 - P: yakınlık matrisi
 - Q: (i,j) elemanı, x_i ve x_j nesnelerinin bulunduğu demetler arasındaki uzaklık değeri olan matris
- Dunn göstergesi:

$$Dnc = \min_{i=1, \dots, nc} \left\{ \min_{j=i+1, \dots, nc} \frac{d(c_i, c_j)}{\max_{k=1, \dots, nc} diam(c_k)} \right\}$$

$$d(c_i, c_j) = \min_{x \in C_i, y \in C_j} d(x, y)$$

$$diam(C) = \max_{x, y \in C} d(x, y)$$

47

Hiyerarşik Demetleme için Gösterge

- Hiyerarşik demetleme için 4 gösterge
 - Demetlerin standard sapmalarının karakökü (RMSSTD)
 - Semi-partial R-squared (SPR)
 - R-Squared (RS)
 - İki demet arası uzaklık (CD)

48

Örtüşen Demetleri Değerlendirme

- Örtüşen demetleme için $U=[u_{ij}]$ matrisi: x_i nesnesinin c_j demedine dahil olma olasılığı
- Bölme katsayısı:

$$PC = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \sum_{j=1}^{nc} u_{ij}^2$$

- $[1/nc, 1]$ arasında değişir.